

Az Országos Környezetvédelmi Tanács állásfoglalása,- véleménye és javaslatai
a
biológiai sokféleség megőrzésére vonatkozó, 2021-2030 közötti időszakra szóló Nemzeti Biodiverzitás Stratégia című dokumentumról

Az Országos Környezetvédelmi Tanács köszönettel megkapta A biológiai sokféleség megőrzésére vonatkozó, 2021-2030 közötti időszakra szóló Nemzeti Stratégiát (a továbbiakban: Stratégia). A Tanács általános véleménye, hogy a Stratégia számos előremutató intézkedést tartalmaz, amelyekkel a biológiai sokféleséget veszélyeztető minden kihívásra igyekszik reagálni, és az élővilág megőrzésének sokfélemódját irányozza elő; ezek többségéhez azonban nem rendel célszámokat, és ennek következtében a sikeres végrehajtása önmagában nem nyújt garanciát a biodiverzitás csökkenésének megállítására. Konkrét célszámok szerepeltetését az is indokolja, hogy az Európai Unió biodiverzitás stratégiája nagyon jelentős előrelépést sürget több szakterületen, és a Stratégia maga is megállapítja, hogy hazánk kiemelkedően gazdag természeti értékekben, így célszerű az EU-s átlag feletti teljesítményt nyújtanunk, hiszen nálunk még bőven van mit megőrizni.

Az OKT a továbbiakban a Stratégia egyes részeivel kapcsolatban az alábbiakra hívja fel a figyelmet.

A Vezetői összefoglalóban javasoljuk felsorolni a Stratégia 19 célkitűzését; amennyiben a terjedelmet nem kívánja növelni az Előterjesztő, abban az esetben javasoljuk a tervezési folyamatot tömörebben bemutatni.

A Stratégia Helyzetértékelés fejezete régóta fennálló hiányosságok pótlására hívja fel a figyelmet. A Tanács üdvözli az ezeket szolgáló, pl. a nemzeti parkok övezeteinek kihirdetését célzó intézkedéseket.

Az állami erdőgazdaságok által fenntartott erdei iskolákról részletes adatokat közöl a Stratégia (befogadóképesség, foglalkozások és résztvevők száma), a nemzeti park-igazgatóságok által működtetett erdei iskolákat ugyanakkor nem is említi.

A gyepterületek csökkenésének okai között (20. oldal) a Helyzetértékelés nem említi a művelés alóli kivonást, ezzel biológiailag inaktív felületté alakítást; sem az erdősítést, sem a legeltetés, kaszálás felhagyását (az említett cserjésedés a korábban legelőként vagy kaszálóként szolgáló területeken kívül is sok gyepfoltot érint). „A gyepterületek kedvező természeti állapotban történő megőrzését napjainkban leginkább az alulhasznosítás, az alullegetetés veszélyezteti” mondatot pedig javasoljuk kiegészíteni a nem megfelelő típusú, vagy nem megfelelően kivitelezett (mód, eszköz, időzítés stb.) hasznosítás, valamint a túlhasznosítás (túllegeltetés) veszélyével.

Az OKT ismeretei szerint a hazai FBI esetében elérhetőek már 2017-nél frissebb adatok is (vö. 8. ábra). Emellett felhívjuk a figyelmet arra, hogy néhány adat esetében a szövegben belül, vagy a szöveg és a hozzá tartozó ábra között eltérés mutatkozik, így pl. az ökológiai gazdálkodással érintett területre vonatkozóan, valamint az erdők védett természeti területeken, illetve Natura2000 területeken belüli aránya esetében. „A tájfajták természetes módon alkalmazkodtak egy-egy szűkebb régió természeti adottságaihoz, így fontos bázisát jelentik a jövő biológiai alapjainak” mondatban pedig bizonyára arra céloznak, hogy a jövő növénytermesztésének jelentik fontos bázisát a tájfajták. Érdemes pontosítani az „őshonos használlataink” kifejezést is, amint a Stratégia későbbi alfejezeteiben szerepel: „őshonos és régen honosult”. Valószínűleg helytelen megfogalmazás miatt érthető félre a következő mondat a nagyvadfajok kapcsán: „az igazán hideg, tartós hóborítottsággal nem járó tél növeli a fiatal egyedek túlélési esélyeit”. Valamint: a folyószabályozások következtében nem az ártér csökkent, hanem a hullámtér (2.9 fejezet).

A Tanács véleménye szerint a Helyzetértékelés 2.6 fejezetében a védett területeken fekvő erdők kezeléséről több ismeretet érdemes közölni, például, hogy milyen arányban van jelen és hogyan változott az utóbbi években a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódokkal kezelt erdők aránya, vagy mekkora a nemzeti park-igazgatóságok vagy önkormányzatok kezelésében lévő erdők területe.

A Helyzetértékelés megállapítja, hogy az erdőtelepítések 45%-a őshonos fafajokkal, továbbá akáccal (33,6%) és nemes nyár fajtákkal (20,8%) valósult meg. Véleményünk szerint szükséges ennek rövid értékelése a biodiverzitás- megőrzési potenciál szempontjából. Szintén a 2.6 fejezetben méltatja a Stratégia a holtfa arányát a domb- és hegyvidéki természet-közeli erdőterületeken, azonban erdőökológusok véleménye szerint ez is messze elmarad a természetes erdőkre jellemzőtől.

Országos Környezetvédelmi Tanács

A nagyvadállománynak az élővilág többi elemére és élőhelyekre gyakorolt hatásaival kapcsolatban a Helyzetértékelés határozott véleményt fogalmaz meg, azonban az erdőgazdálkodás hatásaival kapcsolatban nem kellően. Az ábrák egyértelmű képet mutatnak és színhasználatuk is utal a nem kedvező helyzetre, de a szövegben ez nem jelenik meg elég markánsan (pl. 17. ábra a jó állapotú erdőkről). Javasoljuk annak hangsúlyozását, hogy erdeink természetességét jelenleg elsősorban a különböző erdőgazdálkodási gyakorlatok veszélyeztetik (pl. homogén, egy vagy két korosztályú állomány, idegenhonos vagy termőhely-idegen fajokkal történő felújítás, kevés mikro élőhely).

A 2.9 alfejezet 19. ábrája véleményünk szerint a jelenlegi szövegekörnyezetben megtévesztheti az olvasót, mert a térkép készítésének módszertana nem kerül(het) bemutatásra (érthetően terjedelmi okok miatt), ezért törlését javasoljuk.

A Tanács elismeréssel adózik a Stratégia készítőinek a SWOT elemzés sokoldalúságáért. (Ugyanakkor nem minden megjelölt problémát céloznak meg a *Stratégia* fejezet intézkedései.) Javasoljuk beemelni a *Lehetőségek* közé a gazdálkodás alól felhagyott, természeti értékekben gazdag területek, pl. zártkertek, szőlőhegyi parcellák védelem alá vonását, a rajtuk zajló szukcessziós folyamatok figyelemmel kísérését, amelyek során további természet-közeli élőhelyekkel gazdagodhatnak; valamint a klímavédelemre alokált pénzügyi eszközök felhasználása során keresni kell a szinergiákat a biológiai sokféleség megőrzésével. Javasoljuk, hogy a *Veszélyek* között szerepeljen az éghajlatváltozás elleni fellépés során az élőhelyek további degradációját okozó beavatkozások állami támogatása, pl. erdősítés eleve vízhiányos térségekben, biológiailag aktív felületek közvetlen lefedése napelem-parkokkal; valamint a Covid-19 miatt sokfelé (különösen a budapesti agglomerációban és a balatoni üdülőkörzetben) erősödött a természet-közeli állapotú telkek, zártkertek, szőlőparcellák beépítése.

Véleményünk szerint a Stratégia Helyzetértékelésében érdemes megjeleníteni a felsorolt problémák alapvető gazdasági-társadalmi hajtóerőit, köztük azt, hogy nem jelenik meg átfogóan a mindennapokban, hogy az ember fennmaradásához nélkülözhetetlen az élővilág megőrzése, míg számos megnyilvánulás kizárólag fizikai, gazdasági erőforrásként tekint a természeti értékekre. Szükséges továbbá a természetvédelmi intézményrendszer helyzetének bemutatása és fejlesztési lehetőségeinek megjelenítése.

Az OKT az alábbi javaslatokat és kiegészítéseket teszi A *Stratégia*című fejezethez:

Javasoljuk az indikátorokhoz konkrét értékek rendelését, valamint ezek későbbi értékelése érdekében a Helyzetelemzésben a jelenlegi állapotot jellemző számok megadását.

1.3 célhoz: a természetvédelmi vagyonkezelésben lévő erdő- és gyepterületek kiterjedésének növelése.

2.1. célhoz: az adott helyen a legtöbb prioritizált értéket megőrző természetvédelmi kezelés megalapozása tudományos vizsgálatokkal.

2.3 célhoz: a Pro Silva erdőkezelési módok népszerűsítése a magán-erdőgazdálkodók körében.

4.1 célhoz: az inváziós fajok kapcsán említett „minden érintett ágazat” közül hiányzik a közterület-fenntartó, a helyi önkormányzatok és általuk foglalkoztatottak szerepe. Emellett javasoljuk az országos figyelemfelhívás részeként ösztönző rendszer kidolgozását, hogy helyi szerveződések önkéntes munka keretében segítsenek az inváziós állományok visszaszorításában. Országos monitoring rendszer és nagy felbontású adatbázis kialakítása szükséges a térléptékek finomítása érdekében.

5. célkitűzéshez: az intézkedések körét javasoljuk kiegészíteni: a büntetőjogi felelősségre vonás hatékonyabbá tétele érdekében jogszabály-módosítás.

6.1 célhoz: a megelőzés alapelve mentén javasoljuk a növényvédelmi kártevő és erdészeti előrejelző rendszer (fénycsapda-hálózat) fejlesztését szorgalmazni.

8.célkitűzéshez: a beporzók tekintetében sem határoz meg tényleges érdemi intézkedést a Stratégia, ami rövid távon biztosítaná védelmüket.

9.1 cél után 9.3 következik, hiányzik a 9.2.

9.1 célhoz: „A klímaváltozás és a biológiai sokféleség összefüggéseinek megismerése és kutatása” kapcsán javasoljuk olyan kutatás indítását, amelynek célja a gyepterületek szénmegkötő és széntároló képességének összehasonlítása azonos tájrészlet hasonló abiotikus körülmények közötti erdeinek kapacitásaival annak eldöntésére, hogy mindent összevetve az erdőtelepítés-e az éghajlatváltozás elleni fellépés legjobb módja. Emellett javasoljuk beemlíteni a gyepterületek szénmegkötő- és - tároló képességének és adaptációjának fejlesztését célzó természetvédelmi kezelési megoldások kidolgozását. Szorgalmazzuk továbbá a védett, veszélyeztetett fajok area- eltolódásának előrejelzését célzó kutatások támogatását.

9.3 célhoz: javasoljuk klímaadaptációs stratégiák beépítését a természetvédelmi kezelési tervekbe és Natura 2000 fenntartási tervekbe.

Országos Környezetvédelmi Tanács

10.1 célhoz: „Az állandó gyepterületeken túl a mezőgazdasági területek legalább 10%-án magas biodiverzitású tájelemek összefüggő hálózatának biztosítása”: javasoljuk kiegészíteni a kisparcellás extenzív szántók megőrzésének támogatásával.

11.1 célhoz: „50 új bemutatókert létrehozása és fenntartása”: számos külterületi extenzív, kaszált aljú gyümölcsös a végórát éri (felhagyás miatt cserjésedik, beerdősül), ezek újbóli művelésbe vonása megőrizheti a még jelen lévő élővilágot és kiegészíti a megnevezett célt.

12.1 célhoz kiegészítés: klímavédelmi erdő telepítését csak olyan termőhelyen javasoljuk, ami nem vízhiányos.

12.2 célhoz: a faállomány gazdálkodás kiváltása, lehetőleg faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba helyezése esetében különösen hiányoljuk a konkrét célszámot.

12.2 célhoz: „A még nem védett erdőszyepp tölgyesek lehatárolása és az erdőszyepp tölgyesek védetté nyilvánítása” kapcsán javasoljuk ezek nemzeti park-igazgatósági vagy kezelési területbe vételét, de legalább fokozottan védetté nyilvánítását a természetvédelmi célok maradéktalan érvényesülése érdekében.

12.2 célhoz: „Erdők fafaj összetételének megváltoztatása keretében az idegenhonos fafajok alkotta erdőállományok őshonos fajok alkotta erdőállományokra cserélése, különösen a kritikus helyzetben lévő Natura 2000 jelölő élőhelyek közvetlen szomszédságában lévő erdőrészeket puffer-zóna kialakítása céljából, önkéntes alapon, biztosítva a megfelelően ösztönző támogatást.” – magukon az élőhelyeken is, és ott ne csak önkéntes alapon, hanem célszámokkal, legalább az erdőszyepp erdők legjobb természetességi feltételeiben.

13.1 célhoz: „A kerítés nélküli sikeres erdőfelújítás, (...) érdekében a vadgazdálkodási tájegységekben a nagyvad létszám csökkentésére vonatkozó kötelezettségek folyamatos ellenőrzése, a vadállomány hatásának monitorozása.” – tekintettel arra, hogy a Vgt. vonatkozó végrehajtási rendeleteiben (pl. 14/2018 AM r.) szereplő határszámok a terepi tapasztalatok alapján nem elegendők a fenti célok eléréséhez, javasoljuk ezek szigorítását, és a védett területekről az idegenhonos vadfajok fokozatos kiszorítását.

14. célkitűzéshez: intézkedések szükségesek a Velencei-tavi hal- és madárpusztulással kapcsolatban; a határkeresztező folyók által szállított hulladékok mennyiségének csökkentésére és az e hulladékok okozta károk felszámolására; az ártéri gazdálkodás újjáéledéséhez; a vizes élőhelyeken gazdálkodók Víz Keretirányelv szerinti kompenzációjához; továbbá a nagyvízi mederkezelési tervek esetében a természetvédelmi szempontok na-

Országos Környezetvédelmi Tanács

gyobb mértékű érvényesüléséhez. Javasoljuk, hogy a természetvédelmi intézményrendszer a jövőben fokozott figyelemmel kövesse az állóvizeket, olyan üzemeltetési feltételek előírásával, amelyek elősegítik a természetközeli állapothoz való közelítésüket. (Például a Kis-Balaton és a Balaton esetén is fontos a természet-közeliséget elősegítő üzemeltetés.)

16. célkitűzéshez javasoljuk a művelésiág-váltás és a beépíthetőség további szigorítását a biológiailag aktív felületek megtartása érdekében, ennek keretében különösen a gyepek jogszabályi védelmének megerősítését a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvényben.

18.célhoz: a szemléletformálásból hiányzik a felsőoktatás. A szemléletformálás elérendő céljának javasoljuk, hogy a biológiai sokféleség csökkenését ugyanolyan súlyos kihívásnak tekintse az átlagember, mint az éghajlatváltozást. A szemléletformálás célcsoportját jóval szélesebbre kell venni, mint az iskolai célcsoport. A társadalom szemléletének változásához a nemzeti parki rendszeren túl együtt kell működni a különböző társadalmi szereplőkkel, mint például civil szervezetek, egyházak, művészeti intézmények, önkormányzatok. Javasoljuk, hogy konkrét és alapvetőeszközként fogalmazódjon meg a természetvédő civil szervezetekkel való szoros partnerség és együttműködés. A társadalmi szemléletformálás terjed ki a biológiai sokféleség hanyatlását okozó társadalmi-gazdasági hajtóerők feltárása, tudatosítása és a szükséges gyökeres szemléleti változások (például fogyasztói értékrend leváltása) elérésére.

A Tanács hiányolja a külszíni bányászat, az energetika, az építésügy, a turizmus, és a közlekedés élővilágra gyakorolt negatív hatásaival kapcsolatos intézkedéseket.

Végezetül az OKT ismételten kiemeli, hogy az előterjesztés számos jól kidolgozott proaktív, előremutató intézkedést tartalmaz, amelyek mielőbbi életbe lépését és alkalmazását szorgalmazzuk.

2021. November 5.-én

Országos Környezetvédelmi Tanács

**OKT Titkárság: 1055 Budapest, Kossuth tér 11.
Postacím: 1860 Bp.
Telefon: 1- 79 51063, 1- 79 53699. Fax: 1- 79 50429.
E-mail: okttitk@fm.gov.hu
www.oktt.hu**